

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΤΜΗΜΑ
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ
& ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ**

Ημ/νία: 07/03/2016
Α. Π.: ΥΠΠΟΑ/ΑΤΝΠΚΕ/33245/221
Απάντηση στο έγγραφο: ΥΠΠΟΑ/ΑΤΝΠΚΕ/33245/221

Ερ. Φ.: 139

- 7 ΜΑΡ. 2016

Ταχ. Δ/ση: Μπουμπουλίνας 20-22
Ταχ. Κώδ : 106 82
Τηλέφωνο : 2131322-362, 363, 368
Fax : 210-82.01.426
Email : tmnpke@culture.gr

ΠΡΟΣ: Βουλή των Ελλήνων
Δ/ση Κοινοβουλευτικού Ελέγχου
Τμήμα Ερωτήσεων
ΚΟΙΝ: 1. Βουλευτή κ. Θεόδωρο Καράογλου
2. Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και
Θρησκευμάτων

Θέμα: Απάντηση στη με αριθμό πρωτοκόλλου 2665/26.1.2016 Ερώτηση με θέμα:
«Το Εθνικό Θέατρο «ανεβάζει» Σάββα Ξηρό»

Σχετικό: Το με αριθμ. πρωτ. 19191/Φ1 ΕΞ/13886 εισ/5.2.2016 έγγραφο του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων – Τμήμα Κοινοβουλευτικού Ελέγχου, με το οποίο μας διαβιβάστηκε η ως άνω Ερώτηση.

Σε απάντηση της με αριθμ. πρωτοκόλλου 2665/26.1.2016 Ερώτησης του Βουλευτή κ. Θεόδωρου Καράογλου, σας γνωρίζουμε τα εξής:

Η αντίληψη του ερωτώντος Βουλευτή ότι υπάρχει ή θα έπρεπε να υπάρχει μια «αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου» [sic] στην οποία υποβάλλεται προς έγκριση το ρεπερτόριο του Εθνικού Θεάτρου, παραπέμπει σε αυταρχικά καθεστώτα. Προφανώς και δεν υπάρχει τέτοια υπηρεσία ούτε προβλέπεται τέτοια διαδικασία στην Ελληνική Δημοκρατία. Το Υπουργείο Πολιτισμού δεν έχει εν γένει καμία αρμοδιότητα ούτε την πρόθεση (σε ό,τι αφορά την παρούσα Κυβέρνηση) να παρεμβαίνει στο ρεπερτόριο των δημόσιων θεατρικών σκηνών.

Σε ό,τι αφορά τα υπόλοιπα ερωτήματα, σας παραπέμπουμε στο με αρ. πρωτ. 239/190-16/29.1.2016 απαντητικό σημείωμα του Προέδρου του Δ.Σ. του Εθνικού Θεάτρου σε ερώτηση αντίστοιχου περιεχομένου του Βουλευτή κ. Σπυρίδωνα-Άδωνι Γεωργιάδη. Σε ό,τι αφορά την ουσία της υπόθεσης και την τοποθέτηση του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού, σας παραπέμπουμε ακόμη στα Πρακτικά της με αρ. πρωτ. 465/1.2.2016 Επίκαιρης Ερώτησης του Βουλευτή κ. Κωνσταντίνου Τζαβάρα, που συζητήθηκε στη Βουλή την Πέμπτη 4.2.2016.

Ο Υπουργός
Πολιτισμού και Αθλητισμού
ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΜΠΑΛΤΑΣ

- Συνημμένα:** 1. Το με αρ. πρωτ. 239/190-16/29.1.2016 απαντητικό σημείωμα του Προέδρου του Δ.Σ. του Εθνικού Θεάτρου
2. Τα Πρακτικά της με αρ. πρωτ. 465/1.2.2016 Επίκαιρης Ερώτησης του Βουλευτή κ. Τζαβάρα, που συζητήθηκε στη Βουλή την Πέμπτη 4.2.2016.

Ακριβές Αντίγραφο

Η Προϊσταμένη του Τμήματος της Γραμματείας,
Αρχείου και Ενημέρωσης Κοινού

Χ. Μάκα
Α. ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΣ

Αθήνα, 5 Φεβρουαρίου 2016
Αριθμ. Πρωτ.: 239/190-16/29-1-2016

Προς τον
**Υπουργό Πολιτισμού
και Αθλητισμού**
κ. Αριστείδη Μπαλτά

Αξιότιμε κύριε Υπουργέ,

Σε απάντηση του υπ' αριθμ. πρωτ. ΥΠΠΟΑ/ΑΤΝΠΙΚΕ/26492/153/29.1.2016 εγγράφου σας σχετικά με την Ερώτηση του Βουλευτή Σπυρίδωνος – Άδωνη Γεωργιάδη, σας διαβιβάζουμε τις απόψεις μας:

1. Σε ένα μεγάλο μέρος η παράσταση βασίστηκε στους «Δίκαιους» του Αλμπέρ Καμύ και αποσπάσματα μόνο χρησιμοποιήθηκαν από το αυτοβιογραφικό βιβλίο του Σάββα Ξηρού, από διάφορα φιλοσοφικά βιβλία και δημοσιογραφικές αναφορές. Τα αποσπάσματα από το αυτοβιογραφικό βιβλίο του Σάββα Ξηρού, αφορούν ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ τις εμπειρίες του από την νοσηλεία του στο νοσοκομείο, και σε αυτά δεν γίνεται **καμιά αναφορά ούτε στη δράση της «17 Νοέμβρη», ούτε στις απόψεις και τις ιδέες** που τον παρακίνησαν να προβεί σε αυτόν τον τρόπο δράσης. Πόσο δε μάλλον, στην εξιδανίκευση των εγκληματικών πράξεων της οργάνωσης. Το Εθνικό Θέατρο επέλεξε τη συγκεκριμένη παράσταση με βάση δύο κριτήρια:
  - α) τη μορφή θεάτρου γνωστή ως «θέατρο-ντοκουμέντο» (μίξη θεατρικών και λογοτεχνικών κειμένων, χρήση προφορικού υλικού και γραπτών μαρτυριών, ενσωμάτωση δημοσιευμάτων και ντοκουμέντων παράλληλα με μυθοπλασία, κλπ.) και
  - β) το μήνυμα του έργου που είναι: «η βία απ' όπου κι αν προέρχεται είναι κατακριτέα, είναι ένα παρανοϊκό όπλο ενός πρωτόγονου και απευκταίου μίσους, στο οποίο είμαστε κατηγορηματικά αντίθετοι».
2. Αυτές οι άδειες αφορούν στον Υπουργό Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων.

3. Το Εθνικό Θέατρο δεν έχει χρηματοδοτήσει κανένα δικαίωμα από το βιβλίο του Σάββα Ξηρού.
4. Το κόστος της παράστασης ανήλθε συνολικά σε 30.000€ συν 15% ποσοστό επί των εισπράξεων.

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ**

ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΙΖ΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ
ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΜΕΝΗΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΣΥΝΟΔΟΣ Α΄
ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΞΘ΄

Πέμπτη 4 Φεβρουαρίου 2016

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Φτάνουμε στην τελευταία, εξαιρετικά ενδιαφέρουσα επίκαιρη ερώτηση. Είναι η με αριθμό 465/1-2-2016 επίκαιρη ερώτηση του Βουλευτή Ηλείας της Νέας Δημοκρατίας και προσωπικού φίλου, κ. Κωνσταντίνου Τζαβάρρα, προς τον Υπουργό Πολιτισμού και Αθλητισμού, σχετικά με την προβολή από το Εθνικό Θέατρο με κρατικά χρήματα των ιδεών ενός τρομοκράτη.

Θα απαντήσει ο Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού κ. Αριστείδης Μπαλτάς. Τώρα, κύριε Υπουργέ, αν θα είστε και δίκαιος, θα φανεί στον αντίλογο, όχι «στο χειροκρότημα», όπως λέει το λαϊκό άσμα.

Θα ήθελα να συγχαρώ δις τον συνάδελφο -γιατί είναι και γιατρός- κ. Ηγουμενίδη, ο οποίος, αν και δεν είχε ερώτηση, παρακολουθεί, εξ αρχής, τον κοινοβουλευτικό έλεγχο για δεύτερη φορά μέσα στην εβδομάδα.

Κύριε Τζαβάρρα, έχετε τον λόγο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, σας ευχαριστώ και ιδιαίτερως για τον φιλόφρονα λόγο σας.

Κύριε Υπουργέ, θέλω να σας διαβεβαιώσω ότι προχώρησα στην κατάθεση αυτής της ερώτησης όχι γιατί θέλω να ενώσω κι εγώ τη φωνή μου με εκείνους οι οποίοι έσπευσαν να δηλώσουν την καταφρόνηση μιας ατμόσφαιρας, η οποία στρέφεται, κυρίως, για την επιλογή του περιεχομένου και της μορφής των έργων της τέχνης και μάλιστα της θεατρικής, που πρέπει να διαχέονται στην κοινωνία.

Έχω την πεποίθηση ότι δεν υπάρχει τέχνη χωρίς ελευθερία. Είμαι κατά πάσης μορφής λογοκρισίας. Και το λέω, ακριβώς, γιατί επίσης θέλω να σας διαβεβαιώσω ότι σε μια ανοιχτή δημοκρατική κοινωνία εκατό λουλούδια πρέπει να ανθίζουν κι εκατό σχολές να μάχονται στην τέχνη.

Αυτό, όμως, που μου προκάλεσε την επιθυμία να ασχοληθώ με το ζήτημα είναι ότι ένας πολιτιστικός οργανισμός του μεγέθους, της αξίας και της ιστορίας του Εθνικού Θεάτρου έχει συγκεκριμένους σκοπούς. Και οι σκοποί αυτοί του Εθνικού Θεάτρου, όπως προβλέπεται στη διάταξη του άρθρου 1 του ν.2173/1994, που αποτελεί και το καταστατικό του Εθνικού Θεάτρου, είναι η προαγωγή της πνευματικής καλλιέργειας του λαού μέσω της διάδοσης της τέχνης του θεάτρου και ταυτόχρονα η διαφύλαξη της εθνικής πολιτιστικής ταυτότητας.

Σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο εντάσσεται και η λειτουργία όλων των σκηνών, ακόμα και της πειραματικής, για την οποία βεβαίως και προβλέπεται η μελέτη και η έρευνα και ο πειραματισμός σε διαφορετικές μορφές θεάτρου.

Αυτό, όμως, για να υπάρξει, για να λειτουργήσει, θα πρέπει οπωσδήποτε να σεβαστεί προηγουμένως το πλαίσιο, τον σκοπό, το συμβολικό - προκαθορισμένα από την ιστορία αυτού του θεσμού- περιεχόμενο κάθε πολιτικής δράσης που ασκεί εποπτεία. Και εποπτεία –επαναλαμβάνω- όχι με τη μορφή της λογοκρισίας αλλά εποπτεία πολιτική, με τη μορφή του ελέγχου, της σχέσης που

συνδέει τον μηχανισμό παραγωγής και προβολής της θεατρικής τέχνης από το Εθνικό Θέατρο και όλων των άλλων καταστάσεων που δημιουργούνται.

Ποιο είναι το ζήτημα που δημιουργήθηκε εδώ; Θεωρώ -και πιστεύω ότι θα συμεριστείτε απολύτως τη σκέψη μου και την αντίρρησή μου- ότι αποτελεί περιεχόμενο της εθνικής μας πολιτιστικής ταυτότητας και της αγωνιστικής παράδοσης αυτού του λαού, που όταν χρειάστηκε να αγωνιστεί εναντίον της τυραννίας δεν φείσθηκε ούτε κόπων ούτε θυσιών, το να έχει σαν κατατεθειμένο, σαν συσσωρευμένο συμβολικό κεφάλαιο στον πολιτιστικό οργανισμό που λέγεται Εθνικό Θέατρο όλη αυτή την παρακαταθήκη των μέσων, των τρόπων, των νοημάτων που έχουν να κάνουν με τον ύμνο στην αξία της δικαιοσύνης, της δημοκρατίας, της ελευθερίας και της αξιοπρέπειας.

Όταν, λοιπόν, ξαφνικά παραγγέλλεται σε κάποιον, οποιονδήποτε δημιουργό, ένα έργο που να έχει θέμα την τρομοκρατία -και αυτό καταγράφηκε χωρίς να διαψευστεί- και ταυτόχρονα όταν δημιουργούνται στη συνέχεια από εκεί συνυπάρξεις κειμένων, που όχι απλώς είναι ετερόκλητα -πλαισιώνει, εν παραδείγματι, και είναι χαρακτηριστικό, τον λόγο ενός Αλμπέρ Καμύ, ενός ανθρώπου που μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο δεν έκανε τίποτε άλλο στη ζωή από το να αγωνίζεται, να μάχεται, να εξεγείρεται, εναντίον της αδικίας, εναντίον της τυραννίας, εναντίον του δεσποτισμού- τότε αυτό ακριβώς το κείμενο γίνεται η κορνίζα, για να πλαισιωθούν οι σκέψεις και οι ιδέες ενός ανθρώπου ο οποίος με το παράδειγμά του έγινε ο αρνητής της δημοκρατίας, ο αρνητής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Κύριε Τζαβάρα, πρέπει να κλείσουμε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Τελειώνω.

Αυτό, λοιπόν, που ρωτώ είναι: Εσείς πιστεύετε ότι από αυτή και μόνο την πλευρά των σκοπών που ο νόμος προβλέπει και το Σύνταγμα κατοχυρώνει στο άρθρο 16, αυτή η παράσταση έπρεπε να αποτελέσει παραγωγή του Εθνικού Θεάτρου, όταν είναι δεδομένο -και εδώ είναι πιο ουσιαστικά η αντίρρησή μου- αυτός που το ενεπνεύσθη, ο δημιουργός, θα μπορούσε να πάει στην ελεύθερη αγορά, να το θέσει υπόψη ενός κοινού, το οποίο, με το εισιτήριο που θα πλήρωνε ή δεν θα πλήρωνε, θα αποδείκνυε και το ποια είναι η στάση της κοινωνίας απέναντι σε αυτά τα φαινόμενα;

Θεωρώ, λοιπόν, ότι δεν ήταν από πλευρά εποπτείας ορθή η χρηματοδότηση με κρατικά χρήματα ενός τέτοιου έργου. Ξέρω, βέβαια, ότι έχει μπει στη «Διαφάνεια» και στοίχισε 30.000 ευρώ. Και εκεί υπάρχει και ένα θέμα νομιμότητας, γιατί, όπως θα είδατε κι εσείς, ένας από τα μέλη του θιάσου ανέλαβε την παραγωγή.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Κύριε Τζαβάρα, παρακαλώ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Αυτό είναι ένα άλλο θέμα. Ίσως να χρειαζόταν να γίνει μια άλλη ερώτηση.

Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Εντάξει, θα υπάρχει και η σχετική ανοχή στον Υπουργό.

Κύριε Υπουργέ, έχετε τον λόγο.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΜΠΑΛΤΑΣ (Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού):

Ευχαριστώ, καταρχήν, κύριε Τζαβάρα, για το ύφος της τοποθέτησής σας, αλλά θα μου επιτρέψετε να διαφωνήσω από λόγους αρχής προκαταβολικά και θα εξηγήσω αμέσως γιατί.

Συμφωνούμε –και το είπατε πολύ σωστά- ότι ένα Υπουργείο Πολιτισμού στις δημοκρατίες δεν μπορεί να είναι ούτε Υπουργείο Λογοκρισίας ούτε Υπουργείο Προπαγάνδας. Αλλιώς, θα πηγαίναμε πολύ μακριά.

Αυτό σημαίνει, όμως, ότι ο έλεγχος μίας παράστασης ενός –έστω- εθνικού θεάτρου δεν μπορεί να περνά ούτε από τη Βουλή ούτε από το Υπουργείο Πολιτισμού. Ο Υπουργός Πολιτισμού δεν έχει τη δυνατότητα, τη διάθεση ούτε καν το καταστατικό καθήκον να ελέγξει προκαταβολικά ένα ρεπερτόριο ή να κρίνει ένα ρεπερτόριο, επί τη βάση του τι κάνει, τι προτείνει, πώς το εξειδικεύει ο καλλιτεχνικός διευθυντής ή η πειραματική σκηνή.

Αυτό που κάνει ο Υπουργός Πολιτισμού -και θα σας πω γιατί και αυτό είναι ενδεχομένως υπερβολικό- είναι ότι επιλέγει έναν καλλιτεχνικό διευθυντή, σύμφωνα με κάποια κριτήρια. Του παρέχει τη δυνατότητα ο θεσμός να φτιάξει το ρεπερτόριο, να αναπτύξει την πειραματική σκηνή και να κριθεί εκ του συνολικού αποτελέσματος σε ό,τι αφορά το καλλιτεχνικό έργο και από την πλευρά του Υπουργού να εποπτευθεί όσον αφορά το οικονομικό και το διοικητικό σκέλος της δουλειάς του. Θέλω να πω με αυτό ότι δεν είναι δυνατόν ούτε νοητό ένας Υπουργός Πολιτισμού να παρέμβει πέρα από αυτό.

Και το παραπάνω που θα έλεγα είναι ότι, όπως είπα, ακόμα και η επιλογή του καλλιτεχνικού διευθυντή και αυτή είναι ένα πρόβλημα, διότι παρέχει υπερβολικές ελευθερίες ο νόμος στον Υπουργό Πολιτισμού σε σχέση με τέτοιες επιλογές. Είναι σαν ο Υπουργός Πολιτισμού, επιλέγοντας καλλιτεχνικούς διευθυντές σε όλους τους φορείς που εποπτεύει, να φτιάχνει εμμέσως τουλάχιστον το γούστο της ελληνικής κοινωνίας, την ιδεολογική προσέγγιση μιας κοινωνίας κ.ο.κ.

Αντ' αυτού, ψάχνουμε να βρούμε έναν τρόπο να υπάρχει κάτι σαν συμβούλιο τεχνών ή κάπως έτσι, όπου αυτοί να κάνουν την κύρια δουλειά σε σχέση με τους προκρινομένους για τέτοιου είδους θέσεις καλλιτεχνικού διευθυντή και επειδή και ο Υπουργός πρέπει να έχει μία πολιτική ευθύνη, να μπορεί να επιλέξει έναν εκ των δύο.

Από εκεί και πέρα, επί του περιεχομένου. Κοιτάξτε, δεν έχω δει το έργο, δεν έχω τη δυνατότητα ως Υπουργός να μιλήσω επί του περιεχομένου του έργου ως καλλιτεχνική παράσταση και όχι μόνο αυτού, αλλά οποιουδήποτε και άρα, ως Υπουργός Πολιτισμού, στερούμαι της ελευθερίας που έχει ο οποιοσδήποτε θεατής ή τεχνοκριτικός να μιλήσει για το έργο.

Σε αυτή τη βάση, όμως, να υπενθυμίσω κάποια πράγματα. Ξέρετε ότι η τέχνη είναι πολύμορφη. Κάποια πράγματα που σε μία εποχή θεωρούνται εξαιρετικά υπερβολικά ή ασεβή, σε μία άλλη εποχή γίνονται αριστουργήματα κ.ο.κ. Θυμίζω, παραδείγματος χάρη, ότι ολόκληρη λογοτεχνία του κακού υπήρξε. Θυμίζω τον Μπαταίγ, όπου και τώρα αν τον διαβάσουμε, πενήντα-εξήντα χρόνια μετά, σοκαριζόμαστε και θεωρείται σύγχρονος κλασικός.

Πηγαίνω παραπέρα. Θυμίζω τον Ντοστογιέφσκι. Παίζεται τώρα το «Έγκλημα και Τιμωρία», όπου ο ήρωας, ο Ρασκόλνικοφ, μεγάλος ήρωας της παγκόσμιας λογοτεχνίας, σκοτώνει μία τοκογλύφο, επειδή τη θεωρεί παράσιτο και επειδή με αυτόν τον τρόπο θέλει να απαλλάξει την κοινωνία από τέτοιου τύπου παράσιτα.

Από τέτοιου τύπου αντικοινωνικές συμπεριφορές, όπως λέτε στην ερώτησή σας, οικοδομούνται κάποιες φορές –δεν συγκρίνω το ένα έργο με τα άλλα προφανώς- μεγάλα αριστουργήματα της λογοτεχνίας. Με αυτή την έννοια δεν είναι δυνατόν να παρέμβει ένα Υπουργείο Πολιτισμού επί του περιεχομένου και να συναρτήσει αυτό το περιεχόμενο με τις ιδρυτικές αρχές έστω και ενός εθνικού θεάτρου.

Θυμίζω τον Σολωμό. Είναι εθνικό, οφείλουμε να μάθουμε να θεωρούμε εθνικό ό,τι είναι αληθές. Το αληθές στην τέχνη είναι αμφιλεγόμενο. Όλες οι καλλιτεχνικές σχολές επί του αληθούς και του ωραίου βεβαίως, επ' αυτών προσπαθούν να διαπραγματευθούν και δεν είμαστε σε θέση -και οφείλουμε να μην είμαστε σε θέση- είτε ως Κοινοβούλιο είτε ως Υπουργείο Πολιτισμού να παρέμβουμε σε τέτοια περιεχόμενα.

(Στο σημείο αυτό χτυπάει το κουδούνι λήξεως του χρόνου του κυρίου Υπουργού)

Έχω δύο σχόλια ακόμα. Θα τα πω στην δευτερολογία μου.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Ευχαριστώ, κύριε Υπουργέ.

Κύριε Τζαβάρα, έχετε τον λόγο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Σας ευχαριστώ πολύ για την απάντηση. Θα ήθελα και εγώ με την ανοχή του κυρίου Προέδρου να πω δύο λόγια παραπάνω.

Πράγματι, συμφωνώ στο ότι δεν έχει να κάνει με την αρχή της πλειοψηφίας η υποβολή ή η επιβολή καλλιτεχνικού γούστου στην κοινωνία. Το γούστο, λοιπόν, και η αισθητική επινόηση μορφών και περιεχομένων είναι κάτι που δημιουργείται από την ίδια την κοινωνία και βέβαια μόνο σε μορφές ολοκληρωτικών καθεστώτων είχαμε επίσημα δόγματα στην τέχνη.

Όμως, από αυτήν την ταυτόσημη, τη σύμφωνη –αν θέλετε- γνώμη μου μπορώ να αποστώ μόνο για χάρη μίας λογικής προσέγγισης των γεγονότων, μίας διανοητικής –αν θέλετε- αποτίμησης κάποιων συγκεκριμένων συμβάντων.

Αποδέχομαι πλήρως όλα τα ονόματα, τα οποία προηγουμένως αναφέρατε από τον Μπαταίγ μέχρι το Ντοστογιέφσκι. Πράγματι σε μία στιγμή που η τέχνη βρισκόταν σε μία –αν θέλετε- αντίθεση με αυτό που επικρατούσε ως γενικό γούστο, κάποιοι με κοινωνικές ευαισθησίες, με καλλιτεχνικές διαθέσεις για πρωτοπορία δημιούργησαν πραγματικά αριστουργήματα. Όμως, εδώ πίσω ακριβώς από αυτό το έργο υποκρύπτεται μία πονηρία, η οποία θέλει να φανεί ότι είναι και ενάρετη απέναντι σε ορισμένους κύκλους.

Εγώ, λοιπόν, ευθέως σας λέω, γιατί δεν θέλω να μασάω τα λόγια μου, κύριε Υπουργέ. Αυτήν τη στιγμή με τον τίτλο «Η ισορροπία του Ναζ» κάποιος ενώνει μία δραστηριότητα στην οποία αναφέρεται το θεατρικό έργο «Δίκαιοι» του Καμύ, που δημιουργήθηκε και παίχτηκε το 1949 μετά την ήττα του ναζισμού και κάθε μορφής ολοκληρωτισμού. Ενώνεται, λοιπόν, αυτή ακριβώς η στάση η αγωνιστική, που έχει σαν σκοπό και στόχο το θάνατο κάθε τυραννοκτόνου. Αυτό

είναι μία ιστορικά καθορισμένη –αν θέλετε- διανοητική και πολιτική στάση. Και στις αρχές του προπροηγούμενου αιώνα, τότε που υπήρχαν τσάροι, τότε που υπήρχαν μεγάλοι δούκες, τότε που πραγματικά οι βασιλιάδες σε απολυταρχικές συνθήκες τυραννούσαν το λαό, αποτελούσε πράγματι μία στάση πατριωτική, αγωνιστική, δημοκρατική το να διευκολύνεις τις εξελίξεις βγάζοντας από τη μέση όλους τους τυράννους. Άλλωστε, η αγάπη και ο θαυμασμός για τον τυραννοκτόνο από την εποχή των Τριάκοντα στην αρχαία Αθήνα μέχρι σήμερα εξακολουθεί να έχει τη γοητεία της και να συναρπάζει.

Είναι, όμως, άλλο το να προσπαθείς μέσα σε ένα κείμενο αυτήν ακριβώς τη διάταξη να τη συνδέσεις με κάποιον, ο οποίος έχει κατηγορηθεί και έχει καταδικαστεί –δεν αναφέρομαι προσωπικά σε κανέναν, περιγράψω καταστάσεις- για δράση τρομοκρατική σε συνθήκες δημοκρατίας. Επικαλούμαι -γιατί μου ήρθε τώρα στο μυαλό- ένα πολύ ενδιαφέρον άρθρο του Γ.Α. Μαγκάκη, που το 1984 είχε κάνει τη διαστολή μεταξύ πολιτικού εγκλήματος και τρομοκρατίας. Η τρομοκρατία που σήμερα εκδηλώνεται, έχει σαν στόχο την ίδια τη δημοκρατία, την ίδια την ελευθερία, την ίδια τη δικαιοσύνη. Τότε, λοιπόν, πολλοί και σήμερα επαναλαμβάνουν ότι δεν νοείται πολιτικό έγκλημα μέσα σε δημοκρατικό πολίτευμα.

Αυτό, λοιπόν, που ύπουλα, υποδόρια και πονηρά κάνει αυτό το θεατρικό κείμενο -που είναι κατασκευασμένο, δεν αποτελεί ένα κείμενο ρεπερτορίου- έγινε ειδικά για να συνενώσει αυτά τα δύο στοιχεία που σας είπα, δηλαδή να δώσει την εντύπωση ότι είναι πολιτικός εγκληματίας αυτός που σήμερα στρέφεται με τρομοκρατικά μέσα εναντίον της δημοκρατίας. Και αυτό είναι που με εξεγείρει.

Και τελειώνοντας, θέλω να σας πω και τούτο. Είστε πολύ εγκρατέστερος εμού και μάλιστα καθηγητής και τα μαθηματικά σας πιστεύω ότι είναι πολύ καλύτερα των δικών μου.

Αυτός ο τίτλος «Η ισορροπία του Νας», αυτή ακριβώς η συμβολή στη θεωρία των παιγνίων του Τζον Νας που ουσιαστικά τουλάχιστον, όπως κι εγώ τη μελέτησα, λέει ότι δεν έχει κέρδος κανένας να αλλάζει τη στρατηγική του όταν οι στρατηγικές των άλλων παικτών μένουν ίδιες, ουσιαστικά είναι και ένα έναυσμα σε αυτούς που σήμερα με αυτόν τον τρόπο τον τρομοκρατικό, τον εγκληματικό επιλέγουν να πλήττουν τη δημοκρατία. Είναι ένα μήνυμα που λέει «αφού η δημοκρατία εξακολουθεί να είναι όρθια κι εσείς πρέπει να είστε απέναντί της».

Αυτά είχα να πω.

Σας ευχαριστώ πολύ για την απάντησή σας.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Κύριε Υπουργέ, έχετε το λόγο.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΜΠΑΛΤΑΣ (Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού):
Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

Θα συνεχίσω λίγο την προηγούμενη τοποθέτηση, προσπαθώντας να απαντήσω σε αυτά που είπε ο κ. Τζαβάρας.

Είναι δύο διακριτά πράγματα. Η τρομοκρατία, οι ένοπλοι αγώνες, η 17 Νοέμβρη, η Μπάαντερ-Μάινχοφ και ό,τι άλλο θέλετε, το πολιτικό έγκλημα και η σχέση με τα προηγούμενα σε καθεστώς δημοκρατίας είναι ένα τεράστιο θέμα. Η ελληνική κοινωνία έχει πληγεί από αυτό το θέμα, όπως ξέρουμε όλοι. Αυτό, όμως, είναι απολύτως διακριτό από την τέχνη, όπως την εννοεί καθένας.

Με αυτήν την έννοια, αυτή τη συζήτηση θα μπορούσαμε να την κάνουμε, αν εγώ δεν ήμουν Υπουργός, δεν ήμασταν σε αυτήν την Αίθουσα και ήμασταν απλώς θεατές ενός έργου. Δεν ξέρω αν το έχετε δει το έργο. Εγώ δεν το έχω δει. Θα μπορούσαμε να κάνουμε τη συζήτηση αυτή σε σχέση –ας πούμε– θεατών, τεχνοκριτικά απέναντι σε ένα έργο, για να δούμε αν δικαιολογείται ο τίτλος, πώς συνδέεται με τα περιεχόμενα κοκ.

Στις σύγχρονες μορφές τέχνης είναι πάρα πολύ συνηθισμένο ετερόκλητα κείμενα να συντίθενται και τα κείμενα αυτά να είναι από διαφορετικούς συγγραφείς. Ολόκληρα βιβλία γράφονται από αποσπάσματα άλλων κειμένων. Αυτό το παιχνίδι έχει ανοίξει και στη λογοτεχνία και στο θέατρο.

Επανέρχομαι. Δεν δικαιούμαστε νομίζω –γι' αυτό από την αρχή λέω ότι δεν έπρεπε να έρθει μία τέτοια ερώτηση στη Βουλή– να μιλήσουμε επί του περιεχομένου ενός καλλιτεχνικού έργου, ενώ δικαιούμαστε και καλούμαστε να μιλήσουμε για όλα τα θέματα, τα οποία συζητήσατε προηγουμένως. Αυτή είναι η βασική τοποθέτηση. Και αυτό το λέω και με την έννοια την κοινωνική –αν θέλετε– του τι σημαίνουν αυτού του τύπου τα εγκλήματα στην πρόσφατη ιστορία τη δική μας.

Πολύ πρόσφατη ιστορία και όχι μόνο δική μας: Είπαμε κάποτε όλοι «Je suis Charlie». Εγώ προσωπικά, διαβάζοντας κατά καιρούς το «Charlie Hebdo» σοκαριζόμουν και θεωρούσα κάποια από τα σκίτσα του προσβλητικά για εμένα, γιατί είναι ένα περιοδικό, το οποίο στηρίζεται –κάποια είναι εξαιρετικά, κάποια είναι αποτυχημένα, κάποια είναι σοκαριστικά– σε μία αρχή που λέει «ουδέν ιερό και όσιο». Επειδή όλοι οι άνθρωποι έχουν ένα ιερό κι ένα όσιο, κάπου θίγεται το δικό μου ιερό. Δεν μου αρέσει το σκίτσο. Αυτό δεν θα το έλεγα ποτέ ως Υπουργός Πολιτισμού. Δεν θα τολμούσα να το γράψω ποτέ υπό αυτή μου την ιδιότητα. Ταυτόχρονα, θα έλεγα –όπως κάνουν πάρα πολλοί– «Je suis Charlie», διότι αυτού του τύπου η σάτιρα, έστω ακραία, δεν αντιμετωπίζεται με τα όπλα. Θυμίζω την εξαιρετική λογοτεχνική παραγωγή στη Γερμανία στη συνέχεια της ιστορίας Μπάαντερ-Μάινχοφν, λευκά κελιά κτλ και το πώς μία τέτοια λογοτεχνία, που πιάνει τα πράγματα από πάρα πολλές πλευρές, επουλώνει τραύματα.

Εδώ τι είχαμε; Είχαμε μία παράσταση, η οποία μπορεί να ήταν εξαιρετική, μπορεί να ήταν αριστούργημα, μπορεί να ήταν κακό πολύ το κείμενο, μπορεί να ήταν ό,τι θέλει, αλλά αντί να μπούμε σε αυτήν την κουβέντα ως θεατές, πολιτικοποιήθηκε το θέμα αυτό. Οι κραυγές έφτασαν να είναι απολύτως ακραίες. Φτάσαμε να απαιτούνται πολιτικά μέτρα, για να κατεβεί μία θεατρική παράσταση, αντί να συζητηθεί στους χώρους που της αναλογεί με όρους καλλιτεχνικούς και σε όρους πολιτικούς να συζητηθεί το θέμα της τρομοκρατίας, των λευκών κελιών κοκ.

Αυτή η σύγχυση είναι εις βάρος και της κατανόησης της πρόσφατης ιστορίας μας και εις βάρος του ίδιου του θεάτρου ως θεσμού και της καλλιτεχνικής δημιουργίας γενικότερα. Με αυτή την έννοια, ο Καλλιτεχνικός Διευθυντής βρέθηκε στην ανάγκη να κατεβάσει το έργο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ: Ολοκληρώθηκε. Δεν κατέβηκε.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΜΠΑΛΤΑΣ (Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού): Αυτό είναι μεγάλο τραύμα για την ελευθερία της έκφρασης. Κι επειδή ακριβώς υπήρξαν όλων των ειδών οι απειλές, ανέβηκαν οι τόνοι σε όλα τα επίπεδα. Ήταν σαν το

Εθνικό και βεβαίως ο ΣΥΡΙΖΑ να εξυμνεί την τρομοκρατία. Ήταν τραύμα η διαδικασία αυτή για όλους μας.

Με αυτήν την έννοια, είναι πολύ ενδιαφέρουσα αυτή η συζήτηση. Θα μπορούσαμε να την κάνουμε ιδιαιτέρως, αν θέλετε, ως θεατές του οποιοδήποτε έργου. Επανέρχομαι, όμως, και λέω ότι δεν πρέπει η Βουλή και το Υπουργείο να ασχολείται με περιεχόμενα ρεπερτορίου.

Από εκεί και πέρα, όπως είπαμε με τον Σολωμό, μπορούμε να βρούμε και άλλα αντίστοιχα αποφθέγματα. Η τέχνη οφείλει να είναι ελεύθερη, διότι αυτό που σήμερα μας σοκάρει, αυτό μου σήμερα μας εκθέτει, αν το αντιμετωπίσουμε με διοικητικά μέτρα, μπορεί μετά από δέκα ή πενήντα χρόνια να θεωρείται το αριστούργημα της εποχής.

Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Κλείνοντας, λοιπόν, εγώ έχω να πω και σ' εσάς, κύριε Υπουργέ, και στον κύριο Τζαβάρα ότι στα είκοσι και πλέον χρόνια που είμαι εδώ μέσα είναι από τις ωραιότερες στιγμές κοινοβουλευτικής συζήτησης που έζησα απόψε. Ως προς τούτο εγώ διαφωνώ μαζί σας. Εντός Βουλής πρέπει να γίνονται αυτές οι συζητήσεις, αλλά σε αυτό το επίπεδο, χωρίς κραυγές και χωρίς ψιθύρους και χωρίς υπαινιγμούς. Το ανάποδο, δηλαδή.

Σας ευχαριστώ πολύ.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι –ποιες κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, τρεις και ο κούκος είμαστε!- ολοκληρώθηκε η συζήτηση των επικαίρων ερωτήσεων.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, δέχστε στο σημείο αυτό να λύσουμε τη συνεδρίαση;

ΟΛΟΙ ΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ: Μάλιστα, μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Νικήτας Κακλαμάνης): Με τη συναίνεση του Σώματος και ώρα 20.36' λύεται η συνεδρίαση για αύριο Παρασκευή 5 Φεβρουαρίου 2016 και ώρα 10.00', με αντικείμενο εργασιών του Σώματος κοινοβουλευτικό έλεγχο α) συζήτηση επικαίρων ερωτήσεων και β) επίκαιρη επερώτηση, σύμφωνα με την ημερήσια διάταξη που έχει διανεμηθεί.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ